

Muzyka jako skuteczne narzędzie wspomagające naukę języków obcych

DOI: 10.47050/jows.2023.2.53-60

Muzyka jest uniwersalnym językiem, który łączy ludzi na całym świecie. Oprócz tego, że dostarcza nam rozrywki, ma również potencjał do wspomagania nauki języków obcych. W artykule skupię się na roli piosenki jako skutecznego narzędzia w rozwijaniu umiejętności językowych. Przyjrę się bliżej korzyściom, między innymi z zakresu leksyki, fonologii czy autonomii, oraz potencjalnym zagrożeniom, które należy wziąć pod uwagę przy wykorzystywaniu muzyki jako pomocy edukacyjnej.

Monotonne i mało atrakcyjne techniki nauczania mogą powodować u uczniów frustrację oraz niechęć do zdobywania wiedzy. Aby zachęcić ich do większego zaangażowania podczas zajęć i zwiększyć zainteresowanie tematem, warto zastosować narzędzia dydaktyczne, które angażują zmysły, są dynamiczne i interaktywne. Na przykład zamiast statycznych podręczników czy kart pracy nauczyciele mogą wykorzystywać aplikacje mobilne, interesujące filmy, podcasty, bogate językowo gry wideo lub piosenki, które stanowią skarbnicę żywej mowy. Urozmaicenie procesu nauczania poprzez wprowadzenie różnorodnych technik kształcenia nie tylko umożliwi uczniom zdobycie nowych doświadczeń, ale także sprzyja ich rozwojowi i pozytywnie wpływa na wyniki w nauce. Wzbogacenie lekcji języka obcego o dodatkowe materiały pozwala przyciągnąć uwagę uczniów i utrzymać ich zaangażowanie, co przynosi liczne korzyści edukacyjne i wspiera rozwój języka na różnych poziomach.

Niniejszy artykuł skupia się na roli muzyki jako skutecznego narzędzia w rozwijaniu umiejętności językowych. Po krótkim wprowadzeniu – zarysie początków stosowania utworów muzycznych do celów edukacyjnych – omówione zostanie, w jaki sposób wprowadzenie piosenek na zajęcia wpływa na poszerzenie zasobu słownictwa, doskonalenie umiejętności rozumienia ze słuchu, rozumienie aspektów fonetycznych, kulturowych oraz kształtowanie postawy autonomicznej. Artykuł wskazuje też na ewentualne niebezpieczeństwa, które należy brać pod uwagę przy doborze repertuaru muzycznego oraz przedstawia praktyczne pomysły dotyczące jego wykorzystania przez nauczycieli. Zostaną ukazane sposoby, jak właściwie dobrać utwory do grupy docelowej i stworzyć interesującą, angażującą lekcję, która będzie wspierać prawidłowe wzorce i rozwój językowy.

Początki muzyki w edukacji

Pierwsze próby wykorzystania nagrań audio w nauce języka sięgają lat 40. XX wieku, kiedy wprowadzono metodę audiolingwalną (Bartle 1962). Opierała się ona na teorii behawioralnej, która zakładała, że nauka polega na nabywaniu nawyków poprzez powtarzanie odpowiednich zachowań. Celem metody było zdobycie płynności w mówieniu oraz poprawa rozumienia ze słuchu poprzez wykorzystanie technik audialnych. Uczniowie słuchali nagrań słów i dialogów, a następnie

MAGDALENA TOPOREK
Uniwersytet Gdański

powtarzali je, skupiając się na intonacji, akcentach i wymowie. Dzięki temu tworzyli skojarzenia między dźwiękiem a znaczeniem, co przyczyniało się do zapamiętywania i utrwalania określonych struktur językowych (Hall 2011, Goldstein 2014).

Wraz z upływem czasu w edukacji językowej zauważono potrzebę poszerzenia repertuaru narzędzi stosowanych w procesie kształcenia. Jednym z nowych podejść było wprowadzenie muzyki jako formy wsparcia dydaktycznego. Przykładem może być metoda nauczania znana jako Sugestopedia (Lozanov 1978). Jej kluczowym elementem było zastosowanie różnych form muzyki klasycznej, która tworzy przyjazną atmosferę na zajęciach, wprowadza uczniów w stan relaksu, odprężenia i daje poczucie bezpieczeństwa. Dzięki temu możliwe jest uruchomienie rezerw mózgu i włączenie podświadomości w proces uczenia się (Ostarek 2019). Wzbudzone przez muzykę emocje pozytywnie wpływają na proces przyswajania wiedzy – generują efekty poznawcze, emocjonalne, motywacyjne i społeczne (Rustipa 2011).

Muzyka od dawna była stosowana jako narzędzie edukacyjne, ale dopiero od lat 70. XX wieku zaczęła zyskiwać na popularności, szczególnie w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Od tamtej pory kształcenie poprzez słuchanie i śpiewanie piosenek w języku obcym stawało się coraz bardziej popularne i w dalszym ciągu jest praktykowane na całym świecie. W miarę rosnącej popularności nowych sposobów nauczania, takich jak metoda komunikacyjna i jej nowsza wersja, nauczanie języka oparte na zadaniu (TBL), pojawiło się zapotrzebowanie na materiały pedagogiczne dotyczące zastosowania piosenek (Griffe 2010; Engh 2013: 113). Jak przedstawia Pauline Degrave (2019: 413), wielu nauczycieli opracowało własne pomysły. Należą do nich na przykład Contemporary Music Approach (Anton 1990), które wykorzystuje piosenkę do szkolenia wybranej umiejętności gramatycznej, czy Melodic Approach, zaprezentowane przez Carmen Fonseca-Mora (2000), skupiające się na wpływie piosenek i akcentu melodycznego na umiejętności wymowy uczniów oraz proces przyswajania języka. Utwory muzyczne w edukacji mogą mieć wiele innych zastosowań. Ich kontekst czy wykonawca stanowią ciekawe punkty wyjścia do przeprowadzenia z uczniami interesującej dyskusji na temat kultury i tradycji danego kraju. Ponadto są one wspaniałym narzędziem do treningu słuchowego oraz poszerzania słownictwa, doskonalenia gramatyki i wymowy. Wartość edukacyjnego zastosowania muzyki podkreśla także opublikowany przez Radę Europy *Europejski system opisu kształcenia językowego* (Council of Europe 2020: 52). Rekomenduje on wykorzystywanie tekstów rozrywkowych jako materiału do nauki języka obcego (Piechocki 2022: 118).

Korzyści płynące z wykorzystania muzyki w nauce języka

Współczesne badania (Zeromskaite 2014; Knight i Rabon 2017; Xi 2021; Mikus 2022) potwierdzają, że muzyka jest skutecznym narzędziem, które może wspomóc proces uczenia się. Według Piechockiego (2022: 120) jej wykorzystanie podczas akwizycji języka obcego przynosi wiele korzyści, które można podzielić na cztery grupy: ogólnodydaktyczne, językowe, socjopsychologiczne oraz (inter)kulturowe. Z całą pewnością powtarzający się rym i zapadająca w pamięć melodia mogą ułatwić zapamiętywanie i utrwalanie nowego słownictwa. Takie przyswajanie materiału odbywa się w sposób naturalny i przypomina uczenie się przez dzieci wierszyka. Słuchanie muzyki stymuluje różne obszary mózgu, w tym te odpowiedzialne za język, co wykazują badania neurobiologiczne (Piegzik 2019: 166). Oprócz tego muzyka popularna pomaga w doskonaleniu umiejętności słuchania czy zwracania uwagi na szczegóły, tworzy pozytywną atmosferę, sprzyja relaksacji i obniża poziom stresu (Engh 2013, Degrave 2019). I wreszcie – wykorzystanie piosenki może sprawić, że proces kształcenia będzie przyjemny i zaangażuje różne ośrodki percepcji, co zdecydowanie przełoży się na wzrost motywacji uczniów (Pałasz 2013: 349).

Oto kilka korzyści płynących z wykorzystania piosenek podczas lekcji języka obcego:

➔ Wzbogacenie zasobu słownictwa

Muzyka może się okazać skutecznym i przyjemnym sposobem przyswajania nowych słów i zwrotów, który wymaga mniej czasu ze strony uczącego, a często jest wręcz efektem

mimowolnego przetwarzania informacji bez świadomego wysiłku mówiącego (Murphey 1990). Teksty piosenek są pomocne w zrozumieniu znaczenia słów w kontekście, a jednocześnie pokazują ich praktyczne zastosowanie w zdaniu w konkretnych sytuacjach (Piesiewicz 2021). Uczenie się słów powiązanych z danymi okolicznościami jest bardziej efektywne niż zapamiętywanie często niekończących się list wyizolowanych wyrazów lub zwrotów (Kondrat 2022: 63; Mikus 2022: 59). Dodatkowo piosenki mogą być skarbnicą słownictwa używanego w mowie potocznej, która nie zawsze jest prezentowana w tradycyjnych podręcznikach szkolnych. Istnieje wiele opartych na tekstach utworów muzycznych ćwiczeń pozwalających na rozwijanie leksyki, od uzupełniania brakujących słów przez dopasowywanie znaczeń aż po bardziej kreatywne techniki, takie jak kalambury czy rysowanie. Mimo oczywistych korzyści należy pamiętać, że stosowanie piosenek w nauce języka może również prowadzić do specyficznych trudności związanych z materiałem leksykalnym. Teksty często charakteryzują się nietypową realizacją fonetyczną, zawierają słowa potoczne, slang oraz autorskie połączenia słów, co może stanowić dla uczniów wyzwanie w zakresie ich zrozumienia i poprawnego użycia w kontekście językowym.

➔ Wymowa

Uczniowie, szczególnie na początku swojej przygody z danym językiem, często powtarzają, że w wielu przypadkach pisownia i wymowa wyrazu znacznie się od siebie różnią. Piosenka może w prosty i przyjemny sposób skonfrontować zapis z wersją fonetyczną. Słowa ubrane w warstwę muzyczną są zdecydowanie łatwiejsze (i przyjemniejsze) do przyswojenia (Piesiewicz 2021). William Leith (1979: 540) posuwa się wręcz do stwierdzenia, że „nie ma prawdopodobnie lepszego ani szybszego sposobu nauczania fonetyki niż za pomocą piosenek” (tłum. własne). Piosenki dostarczają przykładów autentycznego, zapadającego w pamięć i rytmicznego języka, czego efektem może być zwiększenie świadomości fonologicznej (Hallam 2010). Liczne badania wykazują, że korzystanie z utworów muzycznych podczas zajęć językowych pozytywnie wpływa na umiejętności fonetyczne uczniów, w tym na poprawę wymowy fonemów (Moradi i Shahrokhii 2014), intonacji (Fomina 2000) oraz akcentu wyrazowego (Heidari-Shahreza i Moinszadeh 2012). Piosenka jest przykładem autentycznego materiału językowego (Mishan 2005), który zazwyczaj tworzą jego rodzimi użytkownicy, co w sposób przyjemny i często nieświadomy pozytywnie wpływa na utrwalenie prawidłowych wzorców wymowy. Ponadto słuchanie różnych akcentów otwiera uczniów na różnorodność. Dzięki ćwiczeniom muzycznym można precyzyjnie rozróżniać poszczególne fonemy, a następnie naśladować dźwięki, akcenty i intonacje (Xi 2021: 146). Jednak warto podkreślić, że pozytywne efekty pracy z piosenką zależą od wielu czynników, takich jak np. indywidualne cechy biologiczne uczniów czy jakość prezentowanych utworów.

➔ Umiejętność słuchania

Niewątpliwie jednym z podstawowych zastosowań piosenki w nauczaniu języka obcego jest doskonalenie umiejętności rozumienia ze słuchu (Engh 2013). Utwory muzyczne umożliwiają osłuchanie się z językiem, usłyszenie innych głosów i tempa mówienia. Wyniki badania przeprowadzonego przez Schön i jego zespół (2008) wykazały, że piosenki mogą przyczynić się do poprawy umiejętności segmentacji mowy u uczniów. Jest to kluczowa sprawność słuchowa w procesie nauki języka obcego, ponieważ pozwala na rozróżnienie poszczególnych słów w wypowiedziach, ułatwiając zrozumienie języka. Dodatkowo muzyka świetnie nadaje się do uczenia domysłu językowego, pozwala oswoić uczniów z niepełnym rozumieniem komunikatów językowych oraz wymaga od nich skupienia i zwrócenia uwagi na szczegóły (Pałasz 2013: 353). Najczęściej wykorzystuje się do tego celu ćwiczenia wymagające znalezienia zarówno informacji ogólnej, jak i tej bardziej szczegółowej – np. odnalezienie konkretnego brakującego słowa.

➔ Rozwijanie świadomości międzykulturowej

Muzyka jest ważnym narzędziem do nauki języka również z tego względu, że stanowi źródło wiedzy o lokalnej kulturze, jej wartościach i cechach (Murphey 1992). Piosenki oferują wgląd w opowieści i mity różnych społeczeństw (Candlin 1992), przemycają informacje o sytuacjach społecznych, wydarzeniach historycznych i geografii danego kraju, co z kolei może stanowić pretekst do analizy odmiennych zwyczajów i zachowań. To natomiast przyczynia się do kształtowania postawy otwartości (Piesiewicz 2021). Pauline Degrave (2019) podkreśla, że sam kontekst piosenki, jej wykonawca oraz styl muzyczny są bogatymi zasobami kulturowymi, które mogą stanowić cenny punkt wyjścia do przeprowadzenia interesującej dyskusji na temat kultury i tradycji danego kraju. Nauczanie z wykorzystaniem muzyki pozwala uczniom lepiej zrozumieć postawy i zwyczaje rodzimych użytkowników języka, przyczyniając się do rozwoju ich świadomości i wrażliwości kulturowej (Mora, Fuentes i Wermke 2011). Warto dodać, na co zwraca uwagę Dwayne Engh (2013), że wykorzystanie muzyki w klasie językowej powinna poprzedzić krytyczna refleksja nauczyciela z uwagi na istotne pytania dotyczące związków między kulturą, językiem i tożsamością.

➔ Zaspokojenie potrzeb estetycznych

Utwór muzyczny może również wesprzeć naukę języka pod kątem emocjonalnym. Doznania estetyczne generują pozytywne emocje, więc w procesie kształcenia dobrze o nich pamiętać. Piosenki, które odpowiadają gustom muzycznym uczniów, są idealnym środkiem do zaspokojenia tych potrzeb (Piechocki 2022: 113). Odpowiedni utwór może nie tylko wywołać przyjemne uczucia, ale także zmniejszyć niepokój, a przez to znacznie usprawnić przyswajanie wiedzy.

➔ Rozwój postawy autonomicznej

Fakt, że piosenki są często tworzone przez rodzimych użytkowników danego języka, daje uczniom szansę usłyszenia mowy w jej naturalnym brzmieniu (Padzik 2022: 35). W procesie nauki jest to istotny czynnik, ponieważ wzrost zainteresowania przekłada się na wzrost motywacji i zaangażowania (Pawlak 2019:8). Dorota Padzik (2022: 36) podkreśla, że wykorzystanie materiałów autentycznych nie tylko rozwija kompetencje ogólne i językowe, ale także postawy autonomiczne. Wielokrotnie zaznacza się (Komorowska 2011; Pawlak 2015), że wysoki poziom autonomii jest niezwykle ważnym czynnikiem w procesie akwizycji językowej. Kiedy uczniowie są zaangażowani i odpowiedzialni, mogą stać się bardziej świadomi i efektywni w swoich działaniach, co z kolei prowadzi do poczucia spełnienia i odniesienia sukcesu (Toporek 2022: 66).

Dobór piosenki a potencjalne zagrożenia

Przy doborze odpowiedniego utworu muzycznego do nauki języka obcego należy pamiętać o potencjalnych zagrożeniach, takich jak na przykład przekazywanie nieodpowiednich treści i wartości oraz rozpraszenie uwagi uczniów. Może to zakłócać proces uczenia się i finalnie prowadzić do zmniejszenia efektywności nauki. Nauczyciele powinni zatem przestrzegać kilku zasad:

- ➔ pamiętanie o celu dydaktycznym i stosowanie muzyki w sposób, który wspiera proces nauki języka obcego: równoważenie czasu spędzanego na słuchaniu muzyki z innymi zajęciami wspierającymi rozwój podstawowych umiejętności językowych;
- ➔ dostosowanie poziomu trudności językowej do umiejętności uczniów: zbyt trudny do zrozumienia tekst piosenki zamiast dodać atrakcyjności może zniechęcić początkujących do dalszej nauki;
- ➔ wybieranie piosenki odpowiedniej do wieku i preferencji grupy: muzyka poważna może nie przypaść do gustu dzieciom, a utwory z szybkimi i chaotycznymi beatami mogą być trudne do zrozumienia dla seniorów;

- ➔ wybieranie piosenki z odpowiednim tempem i powtarzalnym refrenem: ułatwi to uczniom śledzenie tekstu i włączenie się w takie aktywności jak np. śpiewanie;
- ➔ świadome przeanalizowanie tekstu piosenki pod kątem gramatycznym: pomoże zapobiec utrwalaniu w uczniach niepożądanych form gramatycznych.

Podczas korzystania z utworu muzycznego w procesie nauki języka obcego należy zachęcać uczniów do aktywnego uczestnictwa, a nie tylko pasywnego słuchania. Ciekawym rozwiązaniem może okazać się również umożliwienie im wyboru odpowiedniej piosenki, co wzmocni w nich poczucie sprawczości. Dobrym pomysłem jest przedstawienie kilku fragmentów piosenek i przeprowadzenie głosowania na tę, która przypadnie uczniom do gustu i zwiększy ich motywację do nauki (Ostarek 2018).

Sposoby wykorzystania piosenki podczas zajęć

Piosenka na lekcji języka obcego nie musi oznaczać tylko śpiewania i tłumaczenia tekstu. Warto rozpocząć od etapu słuchania i umożliwić uczniom swobodne cieszenie się tym faktem, bez konieczności wykonywania dodatkowych zadań. Można też zaprezentować klip wideo odpowiadający preferencjom edukacyjnym danej grupy. Po wysłuchaniu utworu i ewentualnym obejrzeniu teledysku dobrym pomysłem będzie przeprowadzenie dyskusji (jak się podobało itp.) i stopniowe przejście do ćwiczeń. Mikus (2022: 60) przedstawia kilka propozycji pracy z piosenką:

- ➔ dopisywanie synonimów lub powiązanych słów,
- ➔ przewidywanie znaczenia,
- ➔ uzupełnianie brakujących wersów,
- ➔ szukanie błędów w tekście,
- ➔ podanie definicji dowolnego słowa z tekstu,

czy nieco bardziej wymagające dla nauczyciela:

- ➔ krzyżówka: nauczyciel przygotowuje krzyżówkę z pojęciami i hasłem związanym tematycznie z piosenką,
- ➔ rysowanie piosenki: nauczyciel rysuje przedmioty i miejsca z piosenki, uczniowie mogą po wysłuchaniu utworu naszkicować scenę i opowiedzieć o niej.

Dorota Kondrat (2022: 64), poza typowymi zadaniami typu uzupełnianie luk w tekście, układanie fragmentów tekstu w kolejności, odpowiadanie na pytania do tekstu lub rozmowa o emocjach i skojarzeniach, jakie wywołuje piosenka, proponuje także włączenie ruchu i zabawy:

- ➔ bingo: popularna gra z użyciem tabelki z wybranymi słowami; uczniowie wykreślają słowa, które usłyszeli podczas odtwarzania nagrania; gdy uda im się skreślić wszystkie wyrazy w jednej linii, wołają „Bingo!”,
- ➔ gorący ziemniak: gra w kręgu z przekazywaniem piłki; aby utrwalić frazy z utworu, nauczyciel prosi jedną osobę, by wyrecytowała pierwszy wers piosenki i przekazała „ziemniaka” do kolejnej osoby, oczekując kolejnego wersu; osoba, która źle odpowie lub nie pamięta słów, musi kontynuować grę na jednej nodze,
- ➔ „odegranie” piosenki z podziałem na role: nauczyciel włącza muzykę, a każda osoba pokazuje swoją interpretację utworu poprzez ruchy ciała, uwzględniając wyróżnione w tekście frazy,
- ➔ kalambury: pokazywanie treści piosenki w trakcie lub podczas kolejnego słuchania.

Aby uatrakcyjnić zajęcia z piosenką, nauczyciel może wykorzystać różne fiszki, karty edukacyjne (tzw. flashcardy), aplikacje do nauki oraz interaktywną tablicę. Fiszki idealnie nadają się do powtarzania słownictwa ze słuchanej piosenki, karty edukacyjne są z kolei

doskonałym narzędziem do przeprowadzania lekcji w formie gry, co sprawdzi się szczególnie w pracy z młodszymi uczniami. Podczas słuchania muzyki można np. pokazywać odpowiednie karty lub szukać dopasowań między tekstem a obrazkiem. Aplikacje do nauki języka obcego oferują interaktywne ćwiczenia, które uczniowie mogą wykonywać samodzielnie lub w grupach. Na ciekawsze podejście do nauki z wykorzystaniem piosenki pozwalają przykładowo Quizlet, iSing i Kahoot. Quizlet umożliwia tworzenie zestawów słówek, iSing wspólne śpiewanie, a Kahoot przeprowadzanie interaktywnych quizów (w tym uzupełnianie luk, dopasowywanie słów lub wybieranie właściwej odpowiedzi i wiele innych opcji), co zwiększa zaangażowanie uczniów i zachęca do dalszej nauki. Wzbogaceniem zajęć może być także interaktywna tablica, która daje możliwość wyświetlenia teledysku, quizów lub przygotowanej wcześniej prezentacji i ćwiczeń.

Podsumowanie

Wykorzystanie muzyki jako narzędzia do nauki języka niesie za sobą szereg korzyści. Zaczynając od uatrakcyjnienia zajęć, skutecznego zaangażowania ucznia i zwiększenia jego motywacji, po wsparcie rozwoju językowego poprzez utrwalanie nowego słownictwa, wzorców wymowy czy doskonalenie umiejętności słuchania. Piosenka może pomóc w rozwijaniu wrażliwości interkulturowej i otwartości na inne kultury. To skuteczny dodatek do bardziej tradycyjnych metod kształcenia. Ważne jest, aby korzystać z piosenki w sposób zrównoważony i przemyślany. Zawsze warto dokładnie rozważyć jej treść i adekwatność do docelowej grupy uczniów. Stosując do tego różne ćwiczenia, nauczyciele mogą stworzyć dynamiczne i angażujące środowisko do nauki języka.

BIBLIOGRAFIA

- Anton, R.J. (1990), *Combining Singing and Psychology*, „Hispania”, nr 73(4), s. 1166–1170.
- Bartle, G. (1962), *Music in the Language Classroom*, „Canadian Modern Language Review-Revue Canadienne Des Langues Vivantes”, nr 19(1), s. 11–14.
- Bennett, P. (2019), *The Effects of Music in the Foreign Language Learning Classroom*, „Relay Journal”, nr 2(1), s. 6–16.
- Candlin, C. (1992), *Preface*, [w:] D. Griffiee, (red.), *Songs in Action: Classroom Techniques and Resources (ix-x)*, New York: Prentice Hall.
- Council of Europe (2020), *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*, Strasburg: Council of Europe Publishing.
- Degrave, P. (2019), *Music in the Foreign Language Classroom: How and Why?*, „Journal of Language Teaching and Research”, nr 10(3), s. 412–420.
- Engh, D. (2013), *Why Use Music in English Language Learning? A Survey of the Literature*, „English Language Teaching”, nr 6(2), s. 113–127.
- Fomina, A. (2000), *Song melody influence on speech intonation memorization*, [w:] C. Woods, G.B. Luck, R. Brochard, S.A. O'Neill, J.A. Sloboda (red.), *Proceedings of the Sixth International Conference on Music Perception and Cognition*, Keele, Staffordshire, UK: Department of Psychology.
- Fonseca-Mora, C. (2000), *Foreign language acquisition and melody singing*, „ELT Journal” nr 54(2), s. 146–152.
- Goldstein, I. (2014), *Language and ESOL Methodology – a unique perspective*, Partridge.
- Griffiee, D. (2010), *Personal communication with the author*, Nowy Jork: Prentice Hall.
- Hall, G. (2011), *Exploring English Language Teaching: Language in Action*, Nowy Jork: Routledge.

- Hallam, S. (2010), *The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people*, „International Journal of Music Education”, nr 28, s. 269–289.
- Heidari-Shahreza, M.A., Moinszadeh, A. (2012), *Teaching word stress patterns of English using a musically-simulated technique*, „Gema Online Journal of Language Studies”, nr 12(2), s. 521–537.
- Knight, A., Rabon, P. (2017), *Music for Speech and Language Development in Early Childhood Populations*, „Music Therapy Perspectives”, nr 35(2), s. 124–130.
- Komorowska, H. (2011), *Cele kształcenia językowego – autonomia ucznia*, [w:] H. Komorowska (red.), *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf.
- Kondrat, D. (2022), *Kreatywne wykorzystanie piosenki z młodzieżą w klasie języka angielskiego*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 63–69.
- Leith, W.D. (1979), *Advanced French conversation through popular music*, „The French Review”, nr 52, s. 537–551.
- Lozanov, G. (1978), *Suggestology and outlines of suggestopedy*, Nowy Jork: Gordon and Breach Publishing.
- Mikus, A. (2022), *Nauczanie języków obcych z wykorzystaniem elementów muzyki, literatury i filmu*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 59–62.
- Mishan, F. (2005), *Designing Authenticity into Language Learning Materials*, Bristol: Intellect Books.
- Mora, C F., Fuentes, T.C., Wermke, K. (2011), *Melodies that help: The Relation between Language Aptitude and Musical Intelligence*, „Anglistik International Journal of English Studies”, nr 22(1), s. 101–118.
- Moradi, F., Shahrokhi, M. (2014), *The Effect of Listening to Music on Iranian Children's Segmental and Suprasegmental Pronunciation*, „English Language Teaching”, nr 7(6) s. 128–142.
- Murphey, T. (1990), *The Song stuck in my head phenomenon: a melodic Din in the LAD?*, „System” nr 18(1), s. 53–64.
- Murphey, T. (1992), *Music and Song*, Oxford: Oxford University Press.
- Ostarek, E. (2018), *Wykorzystanie piosenek w nauce języka obcego*, „Życie Szkoły”, nr 38, dostęp: <bit.ly/3nNa3O5>, [dostęp: 17.05.2023].
- Ostarek, E. (2019), *Sugestopedia w edukacji – tak czy nie?*, „Życie Szkoły”, nr 51, <bit.ly/3I2XGUR>, [dostęp: 17.05.2023].
- Padzik, D. (2022), *Dokumenty autentyczne nie tylko dla zaawansowanych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 35–42.
- Pater-Ejgierd, N. (2010), *Kultura wizualna a edukacja*, Poznań: Fundacja Tranzyt.
- Pałasz, P. (2013), *Piosenka popularna jako materiał dydaktyczny oraz możliwość jej wykorzystania na zajęciach lektoratowych z języka polskiego jako obcego*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, nr 20, s. 341–356.
- Pawlak, M. (2015), *Autonomia w nauce języka obcego – techniki, strategie, narzędzia*, Konin: Wydawnictwo PWSZ.
- Pawlak, M. (2019), *Czym są różnice indywidualne w nauce języka obcego i jak sobie z nimi radzić?*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2, s. 5–12.
- Piechocki, R. (2022), *Muzyka, pieśni i piosenki w procesie nauczania i uczenia się języka polskiego jako drugiego w szkole podstawowej*, „Studia Językoznawcze”, nr 21, s. 109–128.
- Piegzik, W. (2019), *Wpływ umuzykalnienia na przyswajanie podsystemu fonicznego u uczących się języków obcych: wyniki badania*, „Neofilolog”, nr 43(2), s. 165–179.
- Piesiewicz, M. (2021), *Wpływ muzyki na uczenie się języka obcego*, [blog] <bit.ly/3MkYpDb>, [dostęp: 14.01.2023].

- Rustipa, K. (2011), *Suggestopedia: how does it accelerate language learning*, „Journal Bahasa, Sastra, dan Budaya”, nr 7(1), s. 1–7.
- Schön, D., Boyer, M., Moreno, S., Besson, M., Peretz, I., Kolinsky, R. (2008), *Songs as an aid for language acquisition*, „Cognition”, nr 106(2), s. 975–983.
- Sensei (2017), *Jak używać piosenek w nauczaniu?*, [blog] <bit.ly/41tzKRu>, [dostęp: 11.01.2023].
- Toporek, M. (2022), *Rola nauczyciela w rozwijaniu autonomii ucznia w warunkach nauki zdalnej. Przykłady rozwiązań praktycznych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2, s. 65–72.
- Zeromskaite, I. (2014), *The Potential Role of Music in Second Language Learning: A Review Article*, „Journal of European Psychology Students”, nr 5(3), s. 78–88.
- Xi, X. (2021), *English Teachers’ Perspectives on Using Music in English Language Teaching in Thai Secondary Schools*, „Theory and Practice in Language Studies”, nr 11(2), s. 145–150.

MAGDALENA TOPOREK Doktorantka w Instytucie Lingwistyki Stosowanej i Translatoryki w ramach Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego w dyscyplinie językoznawstwo. Jej zainteresowania badawcze obejmują proces akwizycji języka obcego, zwłaszcza autonomicznego podejścia do nauki i nauczania.

Artykuł został pozytywnie zaopiniowany przez recenzenta zewnętrznego „JOwS” w procedurze *double-blind review*.